

Η πραγματικότητα της απασχόλησης για τις μετανάστριες στην Ελλάδα

This is our common ground

Η ενίσχυση της απασχολησιμότητας και η ενδυνάμωση με στόχο την πρόσβαση στην αγορά εργασίας αποτελούν έναν από τους στρατηγικούς πυλώνες δράσης του SolidarityNow (SN) και αναπόσπαστο μέρος της υποστήριξης που λαμβάνουν οι ωφελούμενοι στα Κέντρα Αλληλεγγύης που λειτουργεί ο οργανισμός σε Θεσσαλονίκη και Αθήνα. Παράλληλα, το SN έχει μακρά εμπειρία στην υποστήριξη του προσφυγικού και μεταναστευτικού πληθυσμού και των δικαιωμάτων των γυναικών. Στο πλαίσιο αυτό, το SolidarityNow υλοποίησε την έρευνα “Η πραγματικότητα της απασχόλησης για τις μετανάστριες στην Ελλάδα”. Η μελέτη σχεδιάστηκε και υλοποιήθηκε το 2022.

Κύριος σκοπός της παρούσας εμπειρικής μελέτης είναι η παραγωγή αξιόπιστων αποτελεσμάτων, ενσωματώνοντας τη διάσταση του φύλου, σχετικά με τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μετανάστριες εργαζόμενες στην Ελλάδα και παράλληλα τα σημαντικά στοιχεία που συμβάλλουν στην ένταξή τους στο εργατικό δυναμικό της χώρας. Ειδικότερα, η έρευνα εστιάζει σε παράγοντες που αφορούν τα προσωπικά τους χαρακτηριστικά, το επαγγελματικό τους προφίλ, τις μελλοντικές τους επιδιώξεις, τις αντιλήψεις τους για την αγορά εργασίας, τα εμπόδια που αντιμετώπισαν και συνεχίζουν να αντιμετωπίζουν, και τους μηχανισμούς υποστήριξης που θα διευκολύνουν την είσοδό τους στο εργατικό δυναμικό.

Κατά τη διεξαγωγή της μελέτης, πραγματοποιήθηκε βιβλιογραφική επισκόπηση, στο πλαίσιο της οποίας αναζητήθηκαν στην υπάρχουσα διεθνή, ευρωπαϊκή και ελληνική βιβλιογραφία σχετικές έρευνες που αφορούν την πρόσβαση των μεταναστριών στην απασχόληση. Στη συνέχεια, πραγματοποιήθηκε ποιοτική έρευνα που περιλάμβανε συνεντεύξεις (ατομικές και στο πλαίσιο ομάδων εστιασμένης συζήτησης) με τρεις διαφορετικές κατηγορίες: μετανάστριες εργαζόμενες, επαγγελματίες στον τομέα της απασχολησιμότητας και συνεντεύξεις με εκπροσώπους ιδιωτικών επιχειρήσεων.

Όσον αφορά στο δείγμα της μελέτης που αφορά τις μετανάστριες εργαζόμενες, συμμετείχαν συνολικά 215 γυναίκες.

Πιο συγκεκριμένα:

- Οι συμμετέχουσες στην έρευνα προέρχονται από 28 χώρες καταγωγής. Η πλειοψηφία (45%) προέρχεται από αφρικανικές χώρες, το 25% από τη Μέση Ανατολή και άλλες χώρες (όπως το Πακιστάν), το 22% από την Ουκρανία και το 7,6% από Αφγανιστάν.
- Σχετικά με την ηλικιακή τους κατανομή το 84% ανήκει στον ενεργό πληθυσμό εργάσιμης ηλικίας, μεταξύ 17 και 45 ετών.
- Η πλειονότητα των συμμετεχουσών, 61%, είναι αναγνωρισμένες πρόσφυγες, και το 35% είναι αιτούσες άσυλο.
- Η γεωγραφική κατανομή του δείγματος περιλαμβάνει τη διεξαγωγή συνεντεύξεων σε διάφορα σημεία της επικράτειας, συμπεριλαμβάνοντας μεγάλα αστικά κέντρα και την περιφέρεια: Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Ριτσώνα, Μαλακάσα.

Όσον αφορά το δείγμα της μελέτης που αφορά τις επιχειρήσεις:

Ένα ερωτηματολόγιο χορηγήθηκε σε έντεκα (11) ιδιωτικές επιχειρήσεις, συμπεριλαμβανομένων δύο (2) οργανισμών ανθρώπινου δυναμικού. Οι επιχειρήσεις αυτές δραστηριοποιούνται κυρίως στους τομείς του τουρισμού, της μεταποίησης και τις υπηρεσίες καθαρισμού.

ΚΥΡΙΑ ΕΥΡΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

Σχετικά με την επαγγελματική κατάρτιση:

- Η πλειοψηφία των γυναικών που συμμετείχαν στην έρευνα έχει ολοκληρώσει τη δευτεροβάθμια και την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Το 40% των γυναικών έχει ολοκληρώσει τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, το 41% έχει ολοκληρώσει την τριτοβάθμια εκπαίδευση ή/και την ανώτατη εκπαίδευση, ενώ μόνο το 18% έχει ολοκληρώσει μόνο την πρωτοβάθμια εκπαίδευση.
- Όσον αφορά τη γλωσσική επάρκεια, το 56% βρίσκεται επί του παρόντος στη διαδικασία εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας, ενώ μόνο το 20% μιλάει τη γλώσσα. Το 95% πιστεύει ότι είναι σημαντικό να μάθει κανείς ελληνικά ή μια άλλη γλώσσα της ΕΕ (70%) για να εξασφαλίσει εργασία στην Ελλάδα.
- Το 63% πιστεύει ότι είναι σημαντικό να διαθέτει ή/και να αποκτήσει πιστοποιητικά επαγγελματικής κατάρτισης.
- Γυναίκες υψηλής ειδίκευσης που έχουν ολοκληρώσει τη δευτεροβάθμια ή/και την τριτοβάθμια εκπαίδευση πληρούν τις προϋποθέσεις για να ενταχθούν στην αγορά εργασίας. Αυτό είναι δεν ισχύει για όσες έχουν χαμηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης.
- Όσον αφορά την επαγγελματική τους κατάρτιση, το 76% έχει ολοκληρώσει την εκπαίδευσή του στην χώρα καταγωγής.
- Οι γυναίκες ηλικίας 17-29 ετών, που δεν ολοκλήρωσαν την εκπαίδευση τους στη χώρα καταγωγής, αντιμετωπίζουν μεγαλύτερες δυσκολίες στην πρόσβαση στην εργασία, λόγω χαμηλότερου εκπαιδευτικού επιπέδου.

Όσον αφορά στην κατάσταση απασχόλησης:

- Η πλειοψηφία των γυναικών με προσφυγικό και μεταναστευτικό υπόβαθρο απασχολείται στον τομέα του τουρισμού, 26% απασχολούνται σε υπηρεσίες παροχής καταλύματος και υπηρεσίες εστίασης. Περίπου το 19% των συμμετεχουσών απασχολείται στον τομέα προσωπικής φροντίδας και το 15% σε επαγγέλματα οικιακής φροντίδας.
- Όσον αφορά την εμπειρία τους από την ελληνική αγορά εργασίας, οι μισές από τις συμμετέχουσες στην έρευνα ανέφεραν ότι έχουν εργαστεί χωρίς σύμβαση ή ασφάλιση κατά το τελευταίο έτος.
- Οι γυναίκες της ίδιας εθνικότητας φαίνεται να αντιμετωπίζουν τις ίδιες προκλήσεις στην πρόσβαση στην αγορά εργασίας και να έχουν τις ίδιες αντιλήψεις για το μέλλον. Για παράδειγμα, οι γυναίκες από αφρικανικές χώρες, ανεξάρτητα από το εκπαιδευτικό τους επίπεδο, εκφράζουν την πρόθεση να παραμείνουν στην Ελλάδα για να εξασφαλίσουν εργασία, να αποταμιεύσουν χρήματα, ή, αν είναι δυνατόν, να ξεκινήσουν τη δική τους επιχείρηση.
- Ανεξάρτητα από το επίπεδο εκπαίδευσης και την πρότερη εμπειρία τους, οι μετανάστριες τείνουν να αναλαμβάνουν εργασίες χαμηλής ειδίκευσης σε επισφαλείς συνθήκες εργασίας. Ακόμα και στις περιπτώσεις γυναικών που έχουν ολοκληρώσει την τριτοβάθμια ή/και την ανώτατη εκπαίδευση και μπορούν να απασχοληθούν σε θέσεις υψηλής ειδίκευσης δεν εντοπίστηκε η αντίστοιχη δυνατότητα πρόσβασης.

Οι εκπρόσωποι των ιδιωτικών επιχειρήσεων ανέφεραν διάφορους λόγους για την πρόσληψη μεταναστριών. Μεταξύ αυτών, διακρίθηκαν τρεις κύριοι παράγοντες:

- α η μη διαθεσιμότητα Ελλήνων πολιτών για την κάλυψη των θέσεων αυτών,
- β η αυξανόμενη και συνεχής ανάγκη για κάλυψη θέσεων εργασίας, ιδίως στον τομέα του τουρισμού
- γ η πρόθεση να υποστηρίξουν αυτή την ευάλωτη ομάδα πληθυσμού.

Η πλειοψηφία των επιχειρήσεων που συμμετείχαν στην έρευνα απασχολούν γυναίκες μετανάστριες σε ποσοστό που ανέρχεται έως και στο 15% του εργατικού τους δυναμικού. Η δημογραφική σύνθεση αποτελείται κυρίως από γυναίκες με καταγωγή από αφρικανικές χώρες, την Ουκρανία και την Αλβανία και αφορά την ηλικιακή ομάδα 30 έως 45 ετών, ακολουθούμενη από την ηλικιακή ομάδα των 46-59 ετών. Στα θετικά ευρήματα της έρευνας περιλαμβάνεται η δέσμευση των εκπροσώπων των επιχειρήσεων να συνεχίσουν να προσλαμβάνουν μετανάστριες εργαζόμενες. Η απόφαση τους οφείλεται κυρίως στις μεγάλες ανάγκες που προκύπτουν για εύρεση προσωπικού, ιδίως στον τομέα του τουρισμού, και της αντίστοιχης έλλειψης εργατικού δυναμικού στο πεδίο αυτό.

Συμπερασματικά, από τα ευρήματα της μελέτης προέκυψε μια συνολική υποβάθμιση του επιπέδου απασχόλησης των γυναικών αυτών στην Ελλάδα σε σύγκριση με τις χώρες καταγωγής τους και το εκπαιδευτικό τους επίπεδο. Ως αποτέλεσμα, ανεξάρτητα από το επίπεδο εκπαίδευσης και την πρότερη εμπειρία τους, **οι μετανάστριες εργαζόμενες τείνουν να αναλαμβάνουν εργασίες χαμηλής ειδίκευσης σε επισφαλείς συνθήκες εργασίας**. Το εύρημα αυτό επιβεβαιώνεται και από την πλευρά των επιχειρήσεων, οι οποίες αναζητούν προσωπικό για θέσεις εργασίες με ελάχιστες απαιτήσεις δεξιοτήτων. Από τα παραπάνω προκύπτει ότι **οι γυναίκες υψηλής ειδίκευσης χρειάζονται εξειδικευμένη υποστήριξη για να αποφευχθεί το φαινόμενο του "brain waste"**. Την ίδια στιγμή, οι νεότερες γυναίκες, μεταξύ 17 – 29 ετών, που δεν ολοκλήρωσαν την εκπαίδευσή τους στις χώρες καταγωγής, αντιμετωπίζουν περισσότερες δυσκολίες στην πρόσβαση εργασίας.

Τα στοιχεία που προκύπτουν από την έρευνα μπορούν να συνεισφέρουν στην εξαγωγή συμπερασμάτων αναφορικά με την χάραξη πολιτικής σε πολλαπλά πεδία που αφορούν και θέματα πρόσβασης στην εργασία, θέματα ισότητας των φύλων και θέματα ένταξης. Για τους λόγους αυτούς, **η ανάγκη για τη χάραξη εξειδικευμένων πολιτικών που λαμβάνουν υπόψιν συνδυαστικά τις ανάγκες και τις δυνατότητες του εργατικού δυναμικού, την έμφυλη διάσταση και τις ανάγκες του τομέα των επιχειρήσεων κρίνεται απαραίτητη**.

